ԺԵ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3831 — 10/22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1898 — 7 ՁԵՄՈՒԶԻՒ, ԱԽԸՐ 1316 — ՇԱԲԱԹ

اسم خبر ادارہ سی غزتہ (ارویہ) ہفتہ لغ درلعہ

Նամակ կամ որեւէ գրութիւն պէտք է ուղղել

ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա, Նարատուզիեան խան

Les annonces sont reçues

à la Direction du Journal "ARÈVELK"

Galata, CONSTANTINOPLE.

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան. 140 Ղրս

» » » վեցամսեայ. 70 »

» » » եռամսեայ. 40 »

Օսար երկիրներու համար տարեկան. 40 Ֆրգ

» » վեցամսեայ. 20 »

Դրամի փոխարէն դրոշմուած թուղթ կ'ընդունուի, 115 դրուշ դրոշմ. 100 դրուշի հաշուով:

Տեղական բոլոր յայտերի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԽՕՍՔԵՐ

Աշտարակիներով, պարիսպներով չրջապատուած անհեթեթ ու ամայի ժայռի մը կողին վրայ խիզախող եւրոպական գղեակ մը չէ որուն լռութիւնը ու միայնութիւնը արհաւիրքով լեցուն կ'ըլլայ չարունակ, և որուն չորչրջը բնութիւնն ալ ըմբոստ և անհամբոյր բան մը կ'ունենայ, պառուած կուսի մը գաժանութիւնը:

Ոչ, անանկ չէ չէնքը. լայն ու լուսաւոր պատուհաններով վիլլա մը, հինկեկ քիչ մը՝ բայց հանգստաւէտ կառուցումի մը բոլոր պայմաններուն մէջ. իր չորչրջ ընդարձակ պարտէզը՝ գարաւոր ծառերուն ստուերովը, մանուկներուն կանաչ թաւիշովը, որ կարծես փայփայանքի կոչում մը կ'ընէ, տունտեղ եղած թռչուններուն երամովը՝ տարիներ տեւող լքումի մը չնորհը ու ազնուականութիւնը ստացած է:

Նորութիւն ու պաճուճանք չի կայ հոն, ամէն բան տարիքը առած, վրդովմէ հեռացածի հով մը ունի:

Իրիկնամուտի առեն է. հոգակապ անդորրութիւն մը օրուն մէջ կը թաղուի տունը. վերջալոյսը չի թափանցեր հոն. այլ գեղեցիկ մայրուս վրայ յոլացածի պէս, տեղ տեղ, մթրոյ արեւին ճառագայթները կու գան լուսէ ազամանդներ դնել հինաւուրց ծառերու սալայատներուն վրայ:

Դրան առջեւ, ուրկէ լայնանիստ մարմարէ քիչ մը հերձուած պատճաններ պարտէզ կը տանին, վայրկեան մը կ'ուզես որ հոգին մէկ նայուածքով կը խառնվի ու բոլոր այն քանի լնամով մտածուած, քաղցր ձայնով մը արտասանած խօսքերը կ'երթան կը կորսուին, անդարձ ու անօգուտ, իրիկուան մթնշաղին մէջ:

Այս է պատկերը, անդիմացի վարպետ մը առնուած գեղեցիկ վիմագրութիւն, որ իր ոսկեզօծ չրջանակին մէջ սենեակիս պատին վրայ կը տեսնեմ ամէն օր:

Եւ ամէն օր, գրեթէ ամէն անգամ, նոր տեսածի պէս կը կենամանոր առջեւ, կը մտածեմ: այս վերջալուսին չքեղութեանը, ու այս երանութեան միջավայրին վրայ կը հիանամ, այս ոչ երիտասարդ սիրահարին թափած լեզուին վրայ կը յուխտ և աղջկան անփոյթ ու անզգայ կեցուածքին ծափահարելս կու գայ:

Կը լսեմ, ականջս կը լսեմ գրեթէ, սա անխօս պատկերին վրայէն, անոյշ խօսքերը որ այս մարմարի պէս անխռով աղջկան կ'ուղղուին առանց չչողունելու հանդիպումին անոր միտքը ու հոգին:

Եւ կը հասկնամ վերնագիրը. այս աղուոր ու խորհրդածութիւնով լեցուն պատկերին վերնագիրը, զոր նկարիչը, իմաստասէր մը կեանքի, այնքան խորին դիտակցութեամբ մը գրած է

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԽՕՍՔԵՐ

* * *

Կորսուա՜ծ խօսքեր. և ափ կէ զատ բան մըն է կեանքը միթէ. կորսուած բոլորն ալ, ալեկն ու գեշը, անոյշն ու գառնը, օգտակարը և անօգուտը. միշտ դէմդ՝ սա պատկերին մէջի գեղեցիկ կինը՝ գլուխը քեզի դարձնելու չի յօժարող իր վէս ամբարտաւանութեանը մէջ:

Ակամայ կը նմանցնեմ ինքզինքս, հրապարակագիրը, սա տարիքոտ նշանաձին որ իր միաքը ու սիրտը ճնշելով, լուծելով՝ է'ն գեղեցիկ խօսքը, էն ազուոր խորհուրդը, է'ն չնոյնալի ձեւը կը մատուցանէ ան երես առած աղջկան որ հասարակութիւնն կը կոչուի. մտազբաղ ու անտարբեր հասարակութիւն օրուն ուշադրութիւնը չեմ գիտեր ա՛ւր կը մոլորի ու կը սեւեռի միշտ:

Բայց այդ անփոյթ կեցուածքը, այդ ուսերը թոթուելը՝ երբոր ամէնէն լաւըլ ու կարեւոր խնդրովը կ'ուզես զինքը զբաղեցնել, իր չահուն, իր բարօրութեան վրայ խօսիլ հետը, չարդիլեր զքեզ՝ իր օգուտին չափեոնական մտածողը, չարգիլեր որ դիշերն ի բուն աքնիս հեռանալ օրը նոր բառ մը բերելու իրեն, ականջն ի վար քաղցրութեամբ, նոր խօսք մը, կորսուած առչիններուն պէս:

Իրօք կորսուա՜ծ՝ այն ըսուած բոլոր խօսքերը որոնք, եթէ չուտով ու դիւրութեամբ կ'արտասանուին, դիտցած ըլլաք որ նոյնքան դիւրութեամբ չեն պատրաստուիր և ամէնէն գժբնդակ աչխատութիւնն են հրապարակագրին համար:

Կորսուած, այս ժամուն համար թերեւս, բայց ո՛չ բոլորովին:

Երբեմն, անոնք որ ինծի պէս եղբաժչտութեան համար օտարականներ են, օր մը անճահ ու անդէպ վայրկեանի մը մէջ, առտուն անկողնէն եղած պահերնուն, զրնկակի համար, երգի պզտիկ հատկատը եղանակ մը կը յիշեն. տղայ հասակի մէջ դպրացը լսուած, կամ մեծնալէ վերջը, փողոցէ մը անցուած ատեն, ականջի դպած երգի մը վերյիշումն է. երգ որուն կարծեր էինք չունկնդրել. և այս վայրկեանիս, յիշողութեան զարմանալի կարողութեամբ մը, ո՛վ գիտէ որքան տարի վերջը, առտուանց կանուխ այդ կտոր բրդուած եղանակը կը սիրէ մտքիդ ի զուր կը փորձես փախչիլ անկէ. իր անցեալ բոլոր մռայլութին, քու մէն, առնելով իրեն համար ցոյց որուած արհամարհանքին վրէժը կը լուծէ և կը պարտաւորէ զքեզ՝ ըմիզդ տակէն ճչմարիտ հաճոյքով մը մրմնջել զինքը:

Հանրութեան համար հրապարակագրին խօսքերը այս երգի փչրանքին կը նմանին: Մոռցուած խօսքեր, թերեւս. կորսուա՜ծ խօսքեր, երբեք:

Գ. Զօհրապ

ՄԱՆԱՒԱՑԵԱՑԻՈՑ ՎԱՆՔԸ

ԵՒ ԻՐ ՍԵՓՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Հասարակութեան յայտնի է թէ՝ անցեալ տարեվերջ ի վեր՝ Ասորւոց կողմէ սեպհականութեան խնդիր մը յարուցուած է Աթոռս գաւառակի մէջ գտնուած (Լէմ աւանի մօտերը) Մակարայեցւոց կամ Ս. Թադէոսի վանքին դէմ: Ինդիրն արգէն Տիարպէքիրի կուսակալութեան ատեանը հանուած, մէկ կողմէ Հայոց, միւս կողմէ Ասորւոց առաջնորդարաններու միջոցով դատավարութիւնը առաջ կը տարուի: Այս անգամ ալ խմացանք թէ՝ Տիարպէքիրի Հայոց առաջնորդական տեղապահ Տ. եզեկիէլ վարդապետ Սրբազանի և գաւառ. Վաչութիւնը՝ գնահատելի և գովելի ամէն ջանքեր թափած են և չեն խնայեր, այս վաղեմի և գաւառը ազգային սեպհականութիւնը ապնձգութիւններէ ղերծ պահելու համար: Մշոյ Առաջնորդարանին դիմելով՝ յանձնարարեր են փնտռել Մշոյ Ս. Կարապետի կամ Ս. Ծովհաննու վանքերու կայսերական պերաթներուն մէջ Մակարայեցոց վանքին անունը, որ մանաւորապէս յիշուած կայ Ս. Կարապետի և Ս. Ծովհաննու վանքերուն Ուրֆայի բարեյիշատակ Տ. Յարութիւն եպիսկոպոսի առաջնորդական պաշտօնը հաստատող կայսերական Հրովարտակին մէջ, իբր ստորագրեալ և յարակից վիճաբանութիւն նոյն մենաստաններու:

Մշոյ Առաջնորդարանն արդէն քննութեան ձեռնարկած է. և արդիւնքը ներագրով պիտի յայտնէ ի Տիարպէքիր: Այս առթիւ աւելորդ չենք համարիր յարգելի ընթերցողներուն քանի մը հակիրճ ծանօթութիւններ տալ ազգային-կրօնական հարազատ սեպհականութիւն եղող այս վանքին նկատմամբ, որու մասին չորս տարի առաջ արդէն ընդարձակ տեղեկագրութիւններ յղած էի Արեւելքի:

* * *

Մակարայեցոց կամ՝ Ս. Թադէոսի վանքը կը գտնուի Տիարպէքիրէն դէպ արեւելք 14 ժամ հեռաւորութեամբ Հազրօ և Լէմ աւաններու մէջտեղը երկընգած և երկու դարան մակերեւոյթներու կեդրոնին բարձրացած լեռնաշղթայի մը բլրակը և կոնաձեւ մէկ բարակին վրայ, մէկ կողմէ ունենալով Աթոռս քաղքին աւերակները և անոր փաքրաձեւ յարթագետինը և միւսէն՝ արեւմուտքէն-արեւելք երկնցած Լէմի դարան գաշտը, ուր ցորեան կան բազմաթիւ գիւղեր, և կը չորչրան քանի մը վտակներու ձիւնափայլ ջրերն իրենց պապզուն վէմափոսերով և ոլոր մոլոր գնացքով: Վանքը ունի անհրման համայնապատկերը մը, աքանչելի տեսարանով, և անոր հանար նախնիք անուաներ են գայն Սիրաշխեաց և Քաղցրահայեաց վանք:

Երբ լեռներ ու դաշտեր հանկ կը գարգարուին կանաչ, կակաչ ու թաւիծ բուսականութիւնով, երբոր՝ հովերէ սկսին ծիծիկել թուխն ու սերուն ազգի ազգի ծառերու և թփերու, հեռուէն ու մօտէն՝ մարդ յագենալ չուզեր էնքան գեղապարար և ակնահաճոյ այս տեսարանէն:

Վանքը կառուցեալ է կոնաձեւ բարձրաւանդակին ծիրգ գագաթին վրայ, որ կազմած է ծիլ ապառաժի վիմիարի զանգուածէ մը, քառակուսի խաչ-բակով մը, պարսպապատ, և կը պարունակէ քսան չափ երկյարկանի սենեակներ, խարխըլած և գլեթէ կործանման վտանգի ներքեւ: Ամենաչէն չէնքը՝ տաճարը կամ եկեղեցին է: Հոյակապ ուբարձրակամար, չորս քառակուսի սիւներու վրայ փոքրագիր և հաստատուն է այն. զանազան գաւառներ գտնուած գարեւոր եկեղեցիներու նման, անոր ալ դուռը, լուսամուտները փոքրիկ և նեղլիկ են, հազիւ հազ կրնան ընդունիլ արեւու կիսանուագ չուքերը, որոնք խոնաւութեան և մթութեան մէջ, մէկ մէկ գոհարի նման կը փայլին խաչերու և պատկերներու վրայ:

Եկեղեցւոյ մէջտեղն բոլորակ կամարով մը կը բարձրանայ գմբէթը՝ յոյն ճարտարապետութեան նմանով մը, որու սքրբատաչ սպիտակ քարերը խիտ հեռուէն կը ցոլացնեն վանքի թանձրիկ հեռանկարը: Գանի մը տարի առաջ, երբ Տիարպէքիրի ուխտաւորներու և առաքի. Տեղապահ Հօր հետ կ'այցելինք վանքը, Հայր Սուրբին յորդորանօք, ջերմեռանդ ուխտաւորները հանգանակութեամբ մը նորոգեցին գմբէթին վերարը՝ խաչ մը կանգնելով հոն:

Վանքը իր գանազան մասերովը ամփոփուած է այդ պզտիկ խաչ-բակին մէջը, հոն են վանահայր-փոխանորդի սենեակը, չուեմարանը, տնտեսարանը, թոնրատունը, միաբանութեան և ուխտաւորաց գանի մը խուցերը, սեղանները, ալեւ Պարիսպէն դուրս կայ ոչխարաց մսկադատեղի մը, գանի վարդիկան հեռաւորութեամբ տ'ուսելի ընդարձակ գոմ մը (5-6 տարի յառաջ չինուած են վանահայր-փոխանորդ Երէցեան Տ. Վահան քահանային ձեռամբ) և ասոր մը, ոչխարներու ու տաւարներու համար: Վանքը իր չրջակայքը ունի հողային, քարուածներ, արտեր, խոտհունձներ, այգիներ, անտառ, ծառապատ, արօտատեղի, չրաղաց, ևլն:

Ջուր չկայ վանքին մէջ և չրհորը որ կը մթնոլոր տաճարի գաւթի մարին ներքեւ, յատակէն չուր չունի բնաւ, վասն զի ծիլ ապառաժներ են, որ տանիքներէն թափուած անձրեւներու չրերը կ'ընդունին: Մայիսին՝ երբ անձրեւները կը դադրին և չրհորը կը պարպուի, այն ատեն չափիր չորին կը սիրտ հինդ տասը վայրկեան հեռաւորութեամբ վանքի թանձրիկ հեռանկարը: Գանի մը տարի առաջ, երբ Տիարպէքիրցի ուխտաւորներու և առաքի. Տեղապահ Հօր հետ կ'այցելինք վանքը, Հայր Սուրբին յորդորանօք, չերմեռանդ ուխտաւորները հանգանակութեամբ մը նորոգեցին գմբէթին վերարը՝ խաչ մը կանգնելով հոն:

Վանքը իր գանազան մասերովը ամփոփուած է այդ պզտիկ խաչ-բակին մէջը, հոն են վանահայր-փոխանորդի սենեակը, չուեմարանը, տնտեսարանը, թոնրատունը, միաբանութեան և ուխտաւորաց գանի մը խուցերը, սեղանները, ալեւ Պարիսպէն դուրս կայ ոչխարաց մսկադատեղի մը, գանի վարդիկան հեռաւորութեամբ տ'ուսելի ընդարձակ գոմ մը (5-6 տարի յառաջ չինուած են վանահայր-փոխանորդ Երէցեան Տ. Վահան քահանային ձեռամբ) և ասոր մը, ոչխարներու ու տաւարներու համար: Վանքը իր չրջակայքը ունի հողային, քարուածներ, արտեր, խոտհունձներ, այգիներ, անտառ, ծառապատ, արօտատեղի, չրաղաց, ևլն:

Ջուր չկայ վանքին մէջ և չրհորը որ կը մթնոլոր տաճարի գաւթի մարին ներքեւ, յատակէն չուր չունի բնաւ, վասն զի ծիլ ապառաժներ են, որ տանիքներէն թափուած անձրեւներու չրերը կ'ընդունին: Մայիսին՝ երբ անձրեւները կը դադրին և չրհորը կը պարպուի, այն ատեն չափիր չորին կը սիրտ հինդ տասը վայրկեան հեռաւորութեամբ վանքի թանձրիկ հեռանկարը: Գանի մը տարի առաջ, երբ Տիարպէքիրի ուխտաւորներու և առաքի. Տեղապահ Հօր հետ կ'այցելինք վանքը, Հայր Սուրբին յորդորանօք, չերմեռանդ ուխտաւորները հանգանակութեամբ մը նորոգեցին գմբէթին վերարը՝ խաչ մը կանգնելով հոն:

Վանքը իր գանազան մասերովը ամփոփուած է այդ պզտիկ խաչ-բակին մէջը, հոն են վանահայր-փոխանորդի սենեակը, չուեմարանը, տնտեսարանը, թոնրատունը, միաբանութեան և ուխտաւորաց գանի մը խուցերը, սեղանները, ալեւ Պարիսպէն դուրս կայ ոչխարաց մսկադատեղի մը, գանի վարդիկան հեռաւորութեամբ տ'ուսելի ընդարձակ գոմ մը (5-6 տարի յառաջ չինուած են վանահայր-փոխանորդ Երէցեան Տ. Վահան քահանային ձեռամբ) և ասոր մը, ոչխարներու ու տաւարներու համար: Վանքը իր չրջակայքը ունի հողային, քարուածներ, արտեր, խոտհունձներ, այգիներ, անտառ, ծառապատ, արօտատեղի, չրաղաց, ևլն:

Ջուր չկայ վանքին մէջ և չրհորը որ կը մթնոլոր տաճարի գաւթի մարին ներքեւ, յատակէն չուր չունի բնաւ, վասն զի ծիլ ապառաժներ են, որ տանիքներէն թափուած անձրեւներու չրերը կ'ընդունին: Մայիսին՝ երբ անձրեւները կը դադրին և չրհորը կը պարպուի, այն ատեն չափիր չորին կը սիրտ հինդ տասը վայրկեան հեռաւորութեամբ վանքի թանձրիկ հեռանկարը: Գանի մը տարի առաջ, երբ Տիարպէքիրց

№ ՀՈՒՏԱՐԻՐ 1898 ԹՈՒԱԿԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԵՎ ՆԱՅՈՒԹԱՔԱՂԱՔԻ
Ի Ս. ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅԵՐԵՆ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հրատարակութիւն Ս. Պատրիարքական Տպարանի։

Ի Ս. Պոլիս, Ուրբաթ, 10 Հոկտեմբեր 1898։

Ամէն Ուրբաթ օր մէկ անգամ կը հրատարակուի։

Գինն է՝ Ս. Պոլսոյ մէջ տարեկան 100 ղրուշ, վեցամսեայ 50 ղրուշ, երեքամսեայ 25 ղրուշ։ Գաւառներու համար տարեկան 120 ղրուշ, վեցամսեայ 60 ղրուշ։ Արտասահմանի համար տարեկան 150 ղրուշ, վեցամսեայ 75 ղրուշ։ Ամէն տեսակ յայտարարութիւններ կ՚ընդունի Ս. Պատրիարքական Տպարանի Տնօրէնութիւնը։ Գինը՝ տողը 1 ղրուշ։ Ամէն տեսակ յայտարարութիւններ կ՚ընդունի Ս. Պատրիարքական Տպարանի Տնօրէնութիւնը։ Գինը՝ տողը 1 ղրուշ։

Ամէն տեսակ նամակներ, յայտարարութիւններ եւ գրութիւններ կը խնդրուին ուղղել Ս. Պատրիարքական Տպարանի Տնօրէնութեան

ՄԱՏԵՆԱՏԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ — Ի՞նչ է նշանակում հայկական հարց։ Ի՞նչ է նշանակում հայկական հարց։ Ի՞նչ է նշանակում հայկական հարց։

ԵՐԻՎ ՈՒՐՑՈՎՈՒ ՏՂԱՆ

Ա.

ԴԱՐԵՁԱԾ ՄԱՆԿԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎԱՌԱՆ

Վերջին տարիներս ոչխարաշղթան մեզի մօտ ալ սկսաւ ընդունիլ ընդարձակ չափեր, եւ ամէն տարի հարիւրներով ոչխարներ կ՚ուղարկուին Պոլիս եւ ուրիշ տեղեր։ Ասիկա մեծ շահ մըն է ժողովուրդին համար, որ ասկէ առաջ ոչխարները կը ծախէր շատ աժան գնով, իսկ հիմա աւելի լաւ կը վաճառէ։

Ուրեմն ուրախ էինք, որ ոչխարաշղթան մեզի մօտ ալ կը տարածուի, եւ ամէն տարի աւելի կ՚ընդլայնի։ Ամէն տարի աւելի հեռուներէ կու գան ոչխարները, եւ ամէն տարի աւելի հեռուները կ՚երթան։

Ես ալ ուրախ էի, որ ոչխարաշղթան մեզի մօտ ալ կը տարածուի, որովհետեւ ինծի համար ալ ոչխարներ կը գնէին։ Ես ալ ոչխարներ կը ծախէի, եւ ինծի համար ալ շահ մը կ՚ըլլար։